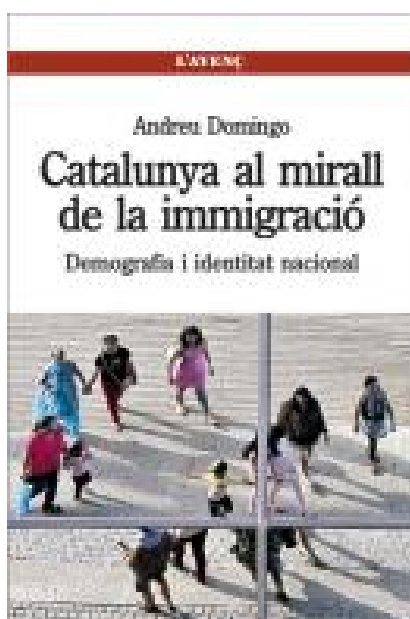

Ressenya

Domingo, Andreu (2014). *Catalunya al mirall de la immigració. Demografia i identitat nacional*, Barcelona: L'Avenç. 356 p. ISBN: 978-84-88839-81-7

Montserrat Clua i Fainé

Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)

La tardor de 2014, justament quan se celebraven els 50 anys de la publicació del clàssic de Paco Candel *Els altres catalans*, apareixien dos llibres que n'eren el millor homenatge que se li podia fer. Per una banda l'escriptor Francesc Serés treia a la llum *La Pell de la Frontera*, una obra que mostra amb tota cruesa la fragilitat i la misèria en què han (mal)viscut els temporers a les terres de ponent, entre Fraga i Lleida. Si Candel és el cronista que relatava des de dintre la realitat migratòria dels anys 50 i 60 als suburbis de l'àrea metropolitana barcelonina, Serés ens etnografia un món que coneixem però que no sempre volem reconèixer: les condicions de vida d'una part de la immigració internacional arribada des de finals dels anys 90 a Catalunya (Clua 2015). Un i altre radiografien sobre el terreny dues realitats migratòries que han marcat la història recent de Catalunya i sense les quals no es pot entendre la convulsa situació sociopolítica que estem vivint. I aquest és precisament l'objectiu de l'obra de Domingo, l'altra obra apareguda aquest setembre de 2014 i que ara ens ocupa: comprendre i mostrar la interrelació que hi ha entre les diferents immigracions arribades a Catalunya i la construcció de la identitat nacional catalana. Domingo combina els seus coneixements demogràfics amb una anàlisi dels discursos que s'han produït a Catalunya per donar compte de la realitat migratòria que l'ha caracteritzat. I en destaca - com no podia ser d'altra manera - el paper que hi va tenir Candel. D'aquesta forma, els tres llibres s'interpel·len entre ells i el diàleg que formen conjuntament els engrandeix més enllà del seu valor individual, formant un trio imprescindible per a comprendre la realitat catalana contemporània.

L'obra és extensa, completa i rigorosa, i està dividida en tres parts diferenciades. En la primera, titulada "El context demogràfic de les migracions",

Domingo ens ofereix dades sobre l'evolució del fenomen migratori a Catalunya des de principis del segle XX i el seu pes en el sistema demogràfic existent; allò que Cabré va batejar com 'el sistema català de reproducció'. El capítol realitza un detallat panorama sobre la quantitat de gent arribada i les seves característiques, assenyalant les tres principals onades migratòries que s'han donat a Catalunya en els darrers cent anys: als anys 30, als anys 50-60 i als anys 90. Però també incorpora l'anàlisi dels canvis que s'han produït en la tendència migratòria arran de la crisi econòmica des del 2008, amb la frenada de l'arribada estrangera i l'inici d'un procés d'emigració internacional.

La segona part del llibre és la més extensa i interessant. Domingo presenta una anàlisi dels discursos sobre la immigració a Catalunya que han acompanyat aquests moviments de població. Fent un repàs a diferents autors i obres ofereix una mirada complexa i polièdrica de la narrativa identitària catalana, la qual ha estat massa sovint associada a una imatge autocomplaent i no prou ajustada de "poble integrador". Domingo no té problema en recuperar a autors incòmodes com Josep Antoni Vandellós i recordar-nos que també aquí vam tenir defensors de la corrent eugenèsica que recorria l'Europa dels anys 30. També ens mostra l'ús que Jordi Pujol va fer del relat integrador de Paco Candel durant la resistència franquista. Després, amb el desenvolupament de la democràcia i l'autonomia, la construcció de la identitat catalana es gestionà a través de la normalització lingüística i amb el concepte d'interculturalitat generat pel boom migratori internacional de finals del segle XX. Amatent a com els canvis demogràfics afecten a la construcció d'aquest discurs, Domingo tanca aquesta part plantejant si l'impacte de la crisi també implica un canvi de paradigma identitari.

El llibre conté una tercera part titulada "Matrius identitàries", dedicada a analitzar amb més profunditat tres elements que, segons l'autor, són una presència constant i subterrània en la construcció d'aquesta identitat pròpia catalana, "reflex de l'articulació d'un discurs sobre l'altre" (Domingo 2014: 259). Aquests tres elements són la memòria històrica, el discurs conspiratori sobre l'ús premeditat de la immigració per a "desnaturalitzar" Catalunya i, finalment, la producció d'un discurs propi per part dels immigrants mateixos que assumeix en gran mesura els postulats de Candel. L'obra acaba amb unes conclusions finals que ens porten més enllà de la realitat social i política d'avui mateix a Catalunya, per relacionar-la amb el caràcter global (i globalitzat) de la immigració d'avui.

Amb aquest llibre Domingo fa una demostració pràctica de la importància de la demografia per entendre la realitat social més enllà de les xifres estadístiques, al costat d'altres ciències socials com la història o l'antropologia. El llibre acaba essent alhora una reivindicació de la seva disciplina i una reflexió sobre el rol ideològic, i per tant polític, que aquesta té i/o pot tenir. Però per sobre de tot, esdevé un exemple de que el treball rigorós no té fronteres disciplinàries, esdevenint una lectura imprescindible per a qualsevol analista de la realitat catalana contemporània. També per a tots aquells catalans i catalanes que, tinguin l'origen que tinguin, vulguin conèixer i entendre el món en què viuen avui.

Bibliografia

CANDEL, F. (1964) *Els altres catalans*, Barcelona: Destino

CLUA i FAINÉ, M. (2015), “De Salou a Saidí. En la pròpia pell i en la dels altres”, *Núvol, digital de cultura*. 11 d'agost de 2015: <http://www.nuvol.com/critica/en-la-propia-pell-i-en-la-dels-altres/>

SERES, F. (2014) *La pell de la frontera*, Barcelona: Quaderns Crema

© Copyright Montserrat Clua i Fainé, 2015

© Copyright *Quaderns-e de l'ICA*, 2015

Fitxa bibliogràfica:

CLUA I FAINÉ, Montserrat. (2015), “Resseña de: Domingo, Andreu (2014). *Catalunya al mirall de la immigració. Demografia i identitat nacional*. Barcelona: L'Avenç. 356 p. ISBN: 978-84-88839-81-7”, *Quaderns-e de l'Institut Català d'Antropologia*, 20 (1), Barcelona: ICA, pp. xx-xx. [ISSN 169-8298].

